

סדר

תפילות מכל השנה

עם ביאורי

הרב עדין אבן-ישראל שטיינזלץ

ד"ה "אני בצדק אחזה" (ג)

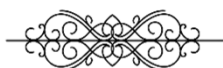
פרשת וארא

תשפ"ה

לומדים יקרים,

השבוע אנו ממשיכים לפרסם את סדרת השיעורים על ד"ה "אני בצדק אחזה" מסידור עם דא"ח, והשבוע מפורסם השיעור השלישי מתוך ארבעה. לצערנו, אין בידינו ביאור של הרב על מאמרים מתורה אור לפרשת וארא, ולכן השבוע מתפרסם רק הביאור לסידור.

תוכן עניינים

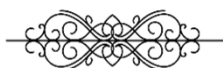
3 הדיבוק וההתאחדות שבתפילה

5 הגאולה התמידית שבתפילה

8 שלושת הדרגות של תורה, תפילה וצדקה

הגיליון מוקדש לעילוי נשמת אחי האהוב ינון פליישמן, שנפל במלחמה

הגיליון מוקדש לעילוי נשמת

מורנו ורבנו הגדול אשר מימיו אנו שותים

הרב עדין בן אברהם משה אבן ישראל (שטיינזלץ) זצ"ל

להקדשת החוברות לעילוי נשמת יקיריכם התקשרו: 052-886-8823

וזוהו "ואני תפילה". פירוש: 'אני' הוא בחינת מלכות שנקראת אני, ולהיותה מבחינת התפשטות למטה להחיות רוח שפלים נקרא תפילה, שתמיד מבקשת לעלות למעלה למלאות חסרונה. ותפילה לשון דיבוק גם כן, כמו "נפתולי אלקים נפתלתי עם אחותי" כו'.

צריך לפרוש את הבעיות שלו ומה הוא מבקש מהמלך; אבל אם מישהו שנכנס לפני המלך וכל הבגדים שלו קרועים וגופן מלא מכות וחבורות – הוא כבר לא צריך להגיד שום דבר. זהו העניין של "ואני תפילה": אני כבר לא צריך לדבר, אלא עצם מהותי היא תפילה.

פירוש: 'אני' הוא בחינת מלכות שנקראת אני. מה שהוא בבחינת הכתר הוא 'אנכי', אבל בחינת המלכות נקראת 'אני'. ולהיותה מבחינת התפשטות למטה להחיות רוח שפלים, מכיוון שהמלכות היא הכוח שמתפשט ומשפיע את השפעתו למטה, הוא נקרא תפילה, שעניינה של התפילה הוא שהיא תמיד מבקשת לעלות למעלה למלאות חסרונה. יוצא שמצד אחד המלכות היא זו שמחלקת לכולם, אבל מצד שני היא גם מבקשת לעלות למעלה ולמלא חסרונה.

ובנוסף לכך התפילה היא לשון דיבוק גם כן, כמו "נפתולי אלקים נפתלתי עם אחותי" כו' (בראשית ל, ח). המילה 'תפילה' היא לכאורה מילה פשוטה, שמשמשים בה לא מעט גם במקרא, אבל השאלה היא מהו הפירוש של המילה הזו, מה השורש שלה? אחד הפירושים של המילה הוא שהיא מלשון להתפתל, או מלשון פתיל – כלומר משהו שכרוך בדבר אחר. כך למשל יש את הביטוי "צמיד פתיל" (במדבר יט, טו), שמשמעותו היא שיש דבר שהוא צמוד וקשור. באותו אופן, אחת

בשיעורים הקודמים דובר על היחס בין מידת הדין ומידת הרחמים: מידת הדין היא מידת האמת, וכיוון שהיא גורמת לפירוד ולהתחלקות הלבבות העולם איננו יכולה להתקיים איתה. לעומת זאת, מידת הרחמים מובילה דווקא להתכללות והתאחדות של כנסת ישראל, ולכן היא המידה שיכולה לקיים את העולם. הבדל נוסף שעלה הוא שכיוון שמידת הרחמים איננה עוסקת במציאת החסרונות והפגמים, ממילא אין לחיצונים יניקה ממנה. לאחר מכן דובר על כך שכדי שאדם יוכל לעמוד מול הקב"ה בתפילה עליו להיות מאוחד במידת הרחמים עם שאר כלל ישראל, ואת זה הוא יכול להשיג על ידי מידת השפלות, שכן כאשר אדם מתבונן בשפלות עצמו הוא יכול לראות את מעלת ויתרון חברו, ועל ידי כך להבין כי הוא משלים אותו.

בחלק זה של המאמר, אדמו"ר הזקן מסיים את הדיון ביחס שבין מידת הרחמים לתפילה, ולאחר מכן הוא עובר לדון ביחס שבין מצוות הצדקה (הנובעת ממידת הרחמים) לבין התפילה, וביכולת של הצדקה להביא לידי תפילה וגאולה של קבע.

הדיבוק וההתאחדות שבתפילה

וזוהו "ואני תפילה" (תהילים קט, ד). יש מעין משל יפה על "אני תפילה": כשבא אדם לפני המלך הוא בא עם בקשות, והוא

ואין עליית המלכות כי אם על ידי אתערותא דלתתא בכנסת ישראל בתפלתם, כשמבקשים למלאות חסרונם. אבל אין זה אלא כשיכירו חסרונם מצד שזולתו משלימו ואין לו שלימות מצד עצמו, והיינו על ידי מדת האחדות שבאה על ידי השפלות כו' כנזכר לעיל, ודי למבין. ובדוגמת ענין זה הוא מה שכתוב "שימני כחותם" כו', ומבואר במקום אחר שהוא כמו החותם שוקע שעושה חותם בולט כו', כך על ידי השפלות גורמת הבליטה, שהוא גילוי מדת יעקב הנזכרת לעיל. וזהו פירוש "גואל ישראל" שאומרים בתפילת שמונה עשרה, וכמאמר רבותינו ז"ל דצלותא "גואל ישראל" לשון הווה, שתמיד הוא גואל, מה שאין כן "גואל ישראל" דקודם שמונה עשרה לשון עבר, דקאי בגאולה דיציאת מצרים. אבל "גואל ישראל" דצלותא היינו עניין גילוי אלקות ברוחניות תמידית בכל דור ובכל זמן, כי בכל שעה שמתפללין כנסת ישראל יש בחינת גאולה ברוחניות

הקב"ה. יש בזוהר ביטוי מעין זה: "שעת צלותא – שעת קרבא" (ראה זוהר ח"ג רמג,א), כלומר שזמן התפילה הוא זמן קרב. כמובן שמי שרק אומר את התפילה מתוך הסידור, אז מבחינתו התפילה היא לא קרב ולא דבקות. אבל מי שכן מתייחס אל התפילה, אז בוודאי שיש לו התייחסויות שונות אליה, ויש תפילות שהן לפעמים מאבק ומלחמה. ניתן למצוא לשונות נוספים של תפילה, כמו למשל "ויעמד פינחס ויפלל" (תהילים קו,ל), ששם המשמעות היא להיות כמעט כמו עורך דין שמתעסק בפלילים, ומצד מסוים זה זה אותו עניין שהוזכר: אמנם מצד אחד התפילה היא בקשה, אבל מצד שני זה כמעט כמו להיכנס ולהישפט עם הקב"ה.

ואין עליית המלכות כי אם על ידי אתערותא דלתתא בכנסת ישראל בתפלתם, כשמבקשים למלאות חסרונם. למעשה העניין של התפילה הוא בקשה, וזה מעמיד את העניין של התפילה על נקודה מאוד בסיסית: אני מתפלל כשאני צריך משהו, כשאני רוצה לבקש משהו

המשמעויות של תפילה היא של התקשרות או של דבקות. גם את הביטוי "נפתולי אלוקים נפתלתי" אדמו"ר הזקן מפרש כאן במשמעות שונה ממה שאנחנו רגילים; הוא מסביר שהכוונה היא להיותן קרובות וצמודות זו לזו.

גם למילה 'להתאבק' יש שני פירושים, הדומים לשני הפירושים של 'להתפתל': אפשר לדבר על שני אנשים שנמצאים במאבק, וכיוון ששניהם מצויים על הקרקע הם מעלים הרבה אבק. אבל יש גם פירוש אחר והוא 'להתחבק', משום שהתאבקות הוא מצד מסוים סוג של חיבוק. זה נכון שאולי בסוף החיבוק הזה אני רוצה לחנוק את החבר שלי, אבל זהו גם כן חיבוק. ההתגוששות הזו של ההיאבקות, כמו שגם יש בפסוק "ויאבק איש עימו" (בראשית לב,כה), היא מכילה בתוכה גם קירוב וגם ריחוק; זהו בעצם חיבוק קרוב עם המון ריחוק.

גם בתפילה יש צד אחד של החיבוק ושל הדבקות, אבל כאמור – יש לדברים הללו גם משמעות אחרות – של מאבק, ולפי זה התפילה היא בעצם סוג של מאבק עם

הבליטה, שהוא גילוי מדת יעקב הנזכרת לעיל. כשאדם משפיל את עצמו ורואה את קטנות עצמו הוא לרוב עושה את זה מתוך השוואה לאנשים אחרים. יש מעט דברים שאדם יכול להעריך בתוך חלל ריק, אבל לרוב כאשר יש הערכה של דברים הם נעשים אל מול אנשים ודברים אחרים, מול איזושהי חברה. ולכן יש צד נוסף שבו אני זקוק לאנשים אחרים בכדי שישלימו אותי – שאני אוכל להשוות את עצמי אליהם ועל ידי כך להרגיש את החיסרון שלי, ועל ידי כך גם לראות כיצד הם משלימים אותי.

הגאולה התמידית שבתפילה

וזהו פירוש "גואל ישראל" שאומרים בתפילת שמונה עשרה, וכמאמר רבותינו ז"ל דצלותא "גואל ישראל", הלשון הזו שאומרים אותה בשמונה עשרה, היא דווקא בלשון הווה, שתמיד הוא גואל, כלומר הקב"ה גואל את ישראל אפילו עכשיו. מה שאין כן "גאל ישראל" דקודם שמונה עשרה שהוא לשון עבר, דקאי בגאולה דיציאת מצרים. בברכה שלפני תפילת עמידה אומרים 'גאל ישראל', וזאת לעומת ברכת 'גואל ישראל' שאומרים בתוך תפילת עמידה, ומכאן שיש הבדל בין התייחסות לקב"ה כזה שגואל את ישראל גם בהווה לבין התייחסות אליו ככזה שגאל אותם בעבר – ביציאת מצרים. אבל "גואל ישראל" דצלותא היינו עניין גילוי אלקות ברוחניות תמידית בכל דור ובכל זמן, ולכן אומרים 'גואל ישראל' גם בהווה. כי בכל שעה שמתפללין כנסת ישראל יש בחינת גאולה ברוחניות

מהקב"ה. מהצד הזה התפילה היא כמו בכייה של ילד קטן, ועל תפילה כזאת לא מסתכלים באיזו מנגינה היא נאמרת, כמו שלא חושבים מה המנגינה של בכי של ילד – כיוון שהעניין הוא עצם זה שהוא בוכה. אם כן, מהצד הזה התפילה היא עצם בקשתה של כנסת ישראל למלא את חסרונה.

אבל אין זה אלא כשיכירו חסרונם מצד שזולתו משלימו, ואין לו שלימות מצד עצמו. בשביל לבקש על החיסרון אני צריך קודם כל להכיר בו; וכיצד אני יכול לעשות את זה? על ידי זה שאני מרגיש שאינני שלם מצד עצמי, ויש מישהו אחר שהוא זה שמשלים אותי. ואיך אני יכול להרגיש שיש לי חור בעצמי, ומישהו אחר הוא זה שמשלים אותי? היינו על ידי מדת האחדות שבאה על ידי השפלות כו' כנזכר לעיל, ודי למבין. אם כן, השפלות שלי יכולה להתמלא על ידי מעלתו של מישהו אחר על ידי זה שאני והוא מתאחדים, על ידי זה שעם ישראל מתאחד, ואז אנחנו יכולים לזרם אחד לתוך השני.

ובדוגמת ענין זה הוא מה שכתוב "שימני כחותם על זרועך כחותם על ליבך" כו' (שיר השירים ו, ח). מה זה "שימני כחותם"? ומבואר במקום אחר שהוא כמו החותם שוקע, שעושה חותם בולט כו'. העניין של החותם הוא שאני מצוי במצב שהוא הפוך מהתוצאה שאליה אני רוצה להגיע. כשתובעים חותם, באותו המקום שיש שקע – שם תיווצר בליטה, וכן להיפך – היכן שהחותם בולט – שם הוא יוצר שקע. זאת אומרת שהחותם יוצר היפוך של הדברים, וכך על ידי השפלות גורמת

לכללות נשמות ישראל, שהוא ענין הארת משיח ממש. אלא שהוא ברוחניות ולא בגשמיות, ואם היו כל ישראל מתפללים בכוונה ולא היה אור האהבה חולפת ועוברת אחר התפילה, היה בא משיח גם בגשמיות. אבל ברוחניות בכל תפילה יש בחינת גאולה דמשיח למעלה כו'. והטעם הוא כי התפילה הוא ענין הארה אחת עם בחינת הארה דמשיח, כי מלכא משיחא הוא בחינת מלכות והתפילה הוא בחינת מלכות, כמו שכתוב: "ואני תפילה" כנזכר לעיל, ודי למבין. וזה פירוש "גואל ישראל" דצלותא, דתמיד הוא גואל לכללות נשמות ישראל, מפני שעל ידי זה נמשך גילוי אלוקות דמדת יעקב הנזכרת לעיל, ועל כן אמר "גואל ישראל" דווקא, ודי למבין.

דמשיח, שהוא למעלה מבחינות אחרות כו', וזוהי הבחינה של גואל ישראל. והטעם הוא כי התפילה הוא ענין הארה אחת עם בחינת הארה דמשיח, כלומר תפילה ומשיח קשורים אחד בשני. מדוע? כי מלכא משיחא הוא בחינת מלכות, והתפילה הוא בחינת מלכות, כמו שכתוב: "ואני תפילה" כנזכר לעיל, ודי למבין. בשלמותו, המשיח נקרא 'מלך המשיח', ובאותו אופן גם התפילה היא הבחינה של התגלות המלכות.

וזה פירוש "גואל ישראל" דצלותא, שאומרים בתפילה בלשון הווה, דתמיד הוא גואל לכללות נשמות ישראל, מפני שעל ידי זה נמשך גילוי אלוקות דמדת יעקב הנזכרת לעיל, ועל כן אמר "גואל ישראל" דווקא, ודי למבין. בצורה כזאת או אחרת, כל תפילה היא תפילה לגאולה, סוג מסוים של בקשה לניסים. זה לא בהכרח אומר שאני מצפה לראות כל דבר עם חזיון אורקולי, וכשאני מבקש פרנסה אני לא תמיד מעוניין שזה יבוא עם שופרות וחצוצרות והודעה לעיתונות שהרווחתי כך וכך. ההודעה הזו היא לא העניין, ועדיין – כל תפילה היא בעצם בקשה לנס, אבל לא את הנס בתור נס,

לכללות נשמות ישראל, שהוא ענין הארת משיח ממש. זאת אומרת שבכל פעם שכנסת ישראל מתפללת, באותה שעה מתרחשת גאולה, ויש הארת משיח ממש. אלא שהוא ברוחניות ולא בגשמיות. כשאנחנו מתפללים אז הקב"ה אכן גואל אותנו ושולח לנו את המשיח, אלא שזה עשוי רק לרוחניות ולא לגשמיות. ומדוע? מפני שאם היו כל ישראל מתפללים בכוונה ולא היה אור האהבה חולפת ועוברת אחר התפילה, היה בא משיח גם בגשמיות. מדוע המשיח לא בא? מפני שאולי כאשר אני מתפלל אני מתכוון לזה שהוא יבוא, אבל אחרי התפילה אני שוכח את כל הכוונות ואת כל הרצונות שלי – ומדבר כזה שאין בו ממש, המשיח לא יכול לבוא. הממשות של הדבר תלויה בי, במה שמתגלה בתוכי ובחוויה שלי, ולכן אם זה לא היה נעלם והאהבה לא הייתה עוברת, אז המשיח היה בא בגשמיות. בעצם בן דוד לא מגיע מפני שאני נותן לו רק את החיים הרוחניים שלי, ואחרי שאני מתפלל אני שוכח ממנו. אז אם אני רק מתפלל יפה אני יכול לקבל גאולה ברוחניות, אבל לא גאולה בגשמיות. אבל ברוחניות בכל תפילה יש בחינת גאולה

מתפללים, ואלו מספרים מדהימים וגדולים, אבל המספר הגבוהה הזה גורם לכך שאני כבר לא מצפה מהתפילה ליותר מידי; וגם אם יקרה משהו בסופו של דבר בעקבות התפילה – אז זה יהיה כמו שכתוב "כי יפלא בעיני שארית העם הזה בימים ההם, גם בעיני יפלא" (זכריה ח,ו), כלומר הקב"ה אומר שאם זה ייחשב בעיניכם כפלא – אז גם אני אתפלא על זה.

כשאדם יושב ומתפלל יושב ומתפלל כל יום, אז הוא כבר אומר את מה שהוא אומר כי הוא אומר את זה שוב ושוב. כשמישהו פותח את הסידור בפעם הראשונה והוא רואה מה כתוב שם, והוא רואה שכתוב "ולירושלים עירך ברחמים תשוב" – אז הוא מבין שצריך לבקש דבר כזה, והוא מתפלל על זה בלב שלם ובהתלהבות גדולה – אלא שירושלים לא נבנית, ואז זה יכול ליצור כל מיני בעיות – ולכן אני בעצם מחכה ומצפה לנס. אבל אם מישהו כבר לא מצפה לנס, והוא אומר "ולירושלים עירך" – אז הוא כבר אומר את זה כמה פעמים ביום, כמו שהוא גם יושב ואוכל כמה פעמים ביום, וזה כבר לא כל כך בוער לו. אבל התפיסה של התפילה כבקשה וציפייה לנס, אומרת שאני לא סתם אומר 'גואל ישראל'; אני אומר את זה בלשון הווה כי אני רוצה שזה יקרה עכשיו – והשאלה היא איך אני גורם לזה שלמרות שאני אומר דברים נפלאים זה לא גורם לי לשחיקה.

רק להעיר, שבמובן מסוים הברכה של 'גואל ישראל' כוללת בתוכה את הכל, כיוון שהיא בעצם אומרת: ריבוננו של

אלא את הפועל היוצא שלו. מה בעצם יש לנו בתפילה? לפעמים אדם מתפלל לנס גדול, והוא אומר "חונן הדעת" – ואם אותו אדם אכן יזכה לדעת, זה יהיה זעזוע; ויש לא מעט אנשים שמתפללים "חונן הדעת", ואם הקב"ה ייענה לבקשתם וייתן להם דעת, זה יהיה מאוד מפתיע.

אם מסתכלים על האדמה, רואים שהיא כולה מורכבת מבקשות. כשאני מברך על מלפפון "בורא פרי האדמה", אז אני מספר סיפור שקרה בעניין: הקב"ה ברא את המלפפון הזה. אבל כשאני אומר "מצמיח קרן ישועה" או "בונה ירושלים" אז אני בעצם מתפלל דבר לגמרי אחר. זה לא רק איזשהו דיבור בעלמא, אלא זו בקשה, כיוון שאני רוצה שהדבר הזה יקרה. אם הייתי יכול לעשות את הדבר הזה בעצמי לא הייתי צריך ללכת להתפלל, זה לא היה כל כך בוער לי; מכאן, שאני בעצם מתפלל על אותם הדברים שלגביהם אני מצפה לנס.

אחת הבעיות הידועות בנוגע לתפילה היא שצריך להתפלל בכל יום. קורה לפעמים לאנשים שהם נעשים דתיים, דוסיים, ואז כל הישירות יוצאת מהם, והם נעשים כמו חותמת ישנה שחוזרים ומטביעים בה. התפילה הראשונה בשבילם היא חוויה משמעותית מאוד, וכך גם השנייה, השלישית והרביעית – והם יכולים אפילו לספור איזה מספר תפילה זה שלהם. אבל כשהם מגיעים לתפילה מספר חמש מאות עשרים ושלוש – הם כנראה כבר פחות מתרגשים, וסביר להניח שהם לא ידעו כמה תפילות הם כבר התפללו עד כה. אפשר לחשב כמה תפילות אנשים

והנה כתיב: "לכבודי, בראתיו יצרתיו אף עשיתיו", וידוע שהן שלושה עולמות: בריאה יצירה ועשייה, ששרשם מנפש רוח ונשמה דאצילות, ולא מן האורות אלא מבחינת הכלים ראש תוך סוף כו', עשרה הכלים הפנימיים הנשמה בבריאה כו', עד עשר הכלים החיצוניים הם נפש בעשייה כו'. וביאור הדברים, הנה "מבשרי אחזה" כו', דכח הפועל בנפעל הוא בחינת הארה חיצונית באדם, אך ישנה בשלוש מדרגות: במחשבה, בדיבור ובמעשה. הנה במחשבה הוא אותיות המחשבה שפועלים דבר מה בגוף כידוע, כמו שיוכל כח המחשבה לעצור הבני מעיים כו' וכיוצא. וכוח הדיבור שבא בבחינת פעולה היינו הבל הדיבור שהוא רוחני כו', אך הוא יותר מגושם מאותיות המחשבה. ובמעשה הוא הכוח הפועל בנפעל בפעולה גשמית כו', שהוא מגושם יותר כו'. כך יובן למעלה דבריאה, יצירה ועשייה שבאצילות היינו כמו שרש למחשבה דיבור ומעשה דבריאה יצירה עשייה ממש, והמה בחינת כלים שנמשך מהם אור

וביאור הדברים שנאמרו לעיל על דרך הסוד. הנה "מבשרי אחזה אלו-ה" כו' (איוב יט, כו). אחד השאלות הגדולות היא איך אני יכול להתייחס אל הקב"ה? אפשר להאריך בנושא הזה הרבה, אבל אני רק רוצה להעיר עליו כעת. זה אמנם לא היה חידוש גמור, אבל כן היה צד שהעניין הזה התחדש בתוך החסידות, שזו גם כן שאלה שתמיד קיימת – מה בדיוק חידשה החסידות. מהרבה בחינות חיצוניות החסידות היא תנועה מאוד שמרנית, אבל למען האמת זה נכון עבור יהודים שנעשו מודרניים או חצי מודרניים, ולמעשה יש בה לא מעט חידושים והשאלה היא רק איפה בדיוק הם נמצאים. בכל אופן, אחד החידושים בחסידות הוא האופן שבו מובנים דברי הקבלה – וזהו למעשה העניין החסידי של "מבשרי אחזה אלו-ה". כל ספרי הקבלה רצופים בדימויים חיצוניים של כל מיני דברים: בית, גן, שדה וכן הלאה, אבל הדימוי של "מבשרי אחזה", הדימוי שאומר שאפשר מתוך ההתבוננות פנימה אל הנפש להבין את

עולם, יש כל מיני צרות – בבקשה תוציא אותי מהם. אחר כך הולכים ומפרטים את כל הדברים שצריך: אני צריך פרנסה, אני צריך רפואה, אני צריך את זה ואת זה.

שלושת הדרגות של תורה, תפילה וצדקה

והנה כתיב: "לכבודי, בראתיו יצרתיו אף עשיתיו" (ישעיהו מג, ז), וידוע שמכאן נובעים הן שלושה עולמות: בריאה יצירה ועשייה, ששרשם מנפש רוח ונשמה דאצילות, ולא מן האורות שבאצילות אלא מבחינת הכלים ראש תוך סוף כו', שאלו הכלים שיוצרים את מציאות העולם: עשרה הכלים הפנימיים שבאים מהאצילות נעשים הנשמה בבריאה כו', ועשרה הכלים האמצעיים נעשים נשמה ביצירה, עד עשר הכלים החיצוניים שהם נעשים נפש בעשייה כו', ומתוך זה הולך ונובע האדם. אם כן, זהו המבנה של העולמות, שבתוכם יש כלים ואורות שיוצרים את הפנימיות של שאר העולמות.

המחשבה לעצור הבני מעיים כו' וכיוצא. כשאדם נמצא במצב רוח מסוים או באיזשהו מצב של הנפש, אז המחשבות שלו יכולות ללכת ולעבוד עד כדי כך שהן לא נותרות בגדר מחשבה בלבד, אלא הן פועלות בתוך עולם המעשה. זאת אומרת שאדם יכול לבנות איזושהי תבנית בתוך עולם המחשבה שלו, והיא תשלוט על החלקים החיצוניים והגלויים שלו. וכוח הדיבור שבא בבחינת פעולה, היינו הבל הדיבור שהוא רוחני כו'. אמנם ניתן לדבר על הדיבור מהצד החומרי שלו, כמופע פיזי, שמהצד הזה הוא למעשה תנועה של גלים בחלל. אבל כאן מדובר על הצד הרוחני של הדיבור – עצם ההבל של הדיבור, ולא על התוכן שלו. אך הוא יותר מגושם מאותיות המחשבה, ולכן הוא פועל ויוצר דיבור – שהוא דבר הרבה יותר חיצוני ומגושם. ובמעשה הוא הכוח הפועל בנפעל בפעולה גשמית כו', שהוא מגושם יותר כו'. כלומר יש גם את כוח הפועל בנפעל בפעולה גשמית, ביכולת לעשות אותה. לפי זה, מדובר כאן על שתי דרגות: יש את הכלים שהם בבחינת "מבשרי אחזה", ויש את הכוח שפועל ומאיר בתוך האדם באופן כזה שהדיבורים והמחשבות שלו פועלות בתוך גופו ממש. כך יובן למעלה דבריאה, יצירה ועשייה שבאצילות הם היינו כמו שרש למחשבה דיבור ומעשה דבריאה יצירה עשייה ממש. כלומר באותו אופן שבו מצוי כוח הפועל בנפעל, כך הכוחות שנמצאים בעולם האצילות מהווים את השורש של המחשבות האחרות של שאר העולמות. והמה בחינת כלים שנמשך מהם אור

הדברים של מעלה – זהו כבר חידוש של החסידות. מדוע זה עובד כך? מפני שהתיסה היא שהמנגנונים של הנפש למטה בנויים כמו המנגנונים של מעלה, ולכן אפשר ללמוד מזה על זה. הדבר הזה הוא חידוש גדול מפני שיש אנשים שלומדים קבלה, והם יכולים לדבר על כל מיני מספרים, גימטריות, ראשי תיבות וכן הלאה שניתן למצוא לרוב בספרי הקבלה, אבל למעשה הם לא מבינים שום דבר; הדימוי של "מבשרי אחזה" הוא זה שמאפשר לי להתחיל את הדברים מבפנים.

דכח הפועל בנפעל הוא בחינת הארה חיצונית באדם. כוח הפועל שפועל בנפעל, בכל דרגה שתהיה, הוא תמיד יהיה הארה חיצונית ולא הארה פנימית, כיוון שאני כנפעל אינני יכול להזדהות עם הכוח הפועל. מה שאני יכול לעשות זה לקבל אותו באופן חיצוני, אלא שאז הפעולה שלו תהיה גם כן לגמרי מבחוץ ולא מבפנים.

אך ישנה, העניין של כוח הפועל בנפעל מצוי בשלוש מדרגות: במחשבה, בדיבור ובמעשה. ומסביר בעל התניא: הנה במחשבה, הוא אותיות המחשבה שפועלים דבר מה בגוף, כידוע. אותיות המחשבה הן אחת הדרגות הנמוכות למדי בתוך עולם המחשבה. אנחנו חושבים במילים, אם כי זה לא הכרחי ויש אנשים שחושבים בצלילים, בצורות או בצבעים, ואלו דברים שיכולים להיות משמעותיים עבורם. בכל אופן, אותה המחשבה שמקבלת צורה של מילים יש לה את היכולת לפעול משהו בגוף, כמו שיוכל כח

וחיות לעשר ספירות דבריאה יצירה עשייה. על דרך דוגמה מכוח הפעולה של מחשבה דיבור ומעשה הנזכרים לעיל, שהוא רק בחינת עשייה בכל אחד מהם, שהעשייה היא מדרגה חיצונית הנבדלת מן האדם, אלא שבחינת עשייה הנבדלת ישנה בכל אחד ואחד לפי מהותה, כמו במחשבה לפי מהותה כו', ודי למבין. ועל פי זה נחלקו המדרגות בשלושת העולמות: דעשר ספירות דבריאה למעלה מעשר ספירות דיצירה כו', כערך כוח המחשבה עם הבל הדיבור כו', עד שעשר ספירות דעשייה הוא כמו בחינת העשייה באדם בכוח הפעולה הגשמית, ונקרא עשייה דעשייה כו'.

ובאדם הוא גם כן דרך כלל שלוש מדרגות דחוכמה בינה דעת, חסד גבורה תפארת, נצח הוד יסוד. חכמה בינה דעת במוח, וחסד גבורה תפארת בלב, ונצח הוד יסוד בתרין ירכין כו', כידוע שהוא עניין אחד עם שלוש מדרגות דבריאה יצירה עשייה. כי חב"ד בבריאה, וחג"ת ביצירה כו', ודי למבין. והנה, לנגד שלוש אלה המדרגות יש שלוש מדרגות דתורה ותפילה וצדקה: תורה בחינת חב"ד, ותפילה בבחינת חג"ת, וצדקה בבחינת נה"י, שהרי הצדקה הוא בבחינת עשייה כמו שכתוב: "והיה מעשה הצדקה" כו', והתפילה בהתפעלות הלב כו', והתורה בהשגה שבמוח כו'. וכתוב "בצדקה תכונני", הרי הצדקה בבחינת נה"י שהוא בחינת רגל, אחר שבצדקה נעשה כן ובסיס, כמו שכתוב "תכונני".

הגשמית, וזה נקרא עשייה דעשייה כו'. העולם הזה שמדובר עליו כל מיני מקומות הוא חלק מעולם העשייה, אבל למען האמת גם כאשר מישהו חושב מחשבות – הוא עדיין נמצא בתוך עולם העשייה. זאת אומרת שגם בתוך עולם העשייה עצמו יש כל מיני דרגות: יש את החלק הגשמי והחומרי של עולם העשייה, ויש גם חלקים יותר רוחניים – אבל בסופו של דבר כל זה הוא עולם העשייה שהוא עולם גשמי.

ובאדם הוא גם כן דרך כלל שלוש מדרגות דחוכמה בינה דעת, חסד גבורה תפארת, נצח הוד יסוד. אלו הן שלוש מדרגות שלפיהן האדם מתחלק בגשמיות וברוחניות: חכמה בינה דעת שייכים במוח, וחסד גבורה תפארת בלב, ונצח הוד יסוד בתרין ירכין כו', כידוע שהוא עניין

וחיות לעשר ספירות דבריאה יצירה עשייה, על דרך דוגמה מכוח הפעולה של מחשבה דיבור ומעשה הנזכרים לעיל, שהוא רק בחינת עשייה בכל אחד מהם, שהעשייה היא מדרגה חיצונית הנבדלת מן האדם, אלא שבחינת עשייה הנבדלת ישנה בכל אחד ואחד לפי מהותה, כמו במחשבה לפי מהותה כו', ודי למבין. יש מדרגה של עשייה שנמצאת בעולמות גבוהים כמו בעולם המחשבה, והמדרגה הזו היא איזשהו כוח שיוצר עולם נבדל שאיננו זהה לעולמות האחרים.

ועל פי זה נחלקו המדרגות בשלושת העולמות: דעשר ספירות דבריאה למעלה מעשר ספירות דיצירה כו', והיחס ביניהן הוא כערך כוח המחשבה עם הבל הדיבור כו', עד שעשר ספירות דעשייה הוא כמו בחינת העשייה באדם בכוח הפעולה

– שזהו העניין של חסד, גבורה ותפארת. וצדקה בבחינת נה"י, שהרי הצדקה הוא בבחינת עשייה, כמו שכתוב "והיה מעשה הצדקה שלום" כו' (ישעיהו לב, יז) – ולא רק אמירת הצדקה. אם כן, ישנם מדרגות שונות שמתגלות בתוך העולם הזה, וצריך להסתכל ולראות מה היחס שיש ביניהן, בין הקטן לגדול, בין תנועה אחת לתנועה אחרת. והתפילה בהתפעלות הלב כו' והתורה בהשגה שבמוח כו'. כלומר התורה היא המחשבה והשכל, התפילה היא הרגש, ואילו הצדקה היא העשייה. וכתוב "בצדקה תכונני" (ישעיהו נד, יד), הרי הצדקה בבחינת נה"י, שהוא בחינת רגל, אחר שבצדקה נעשה כן ובסיס, כמו שכתוב "תכונני", כלומר יש צד שבו הצדקה היא זו שמחזיקה את הדברים.

במקומות אחרים מדובר על זה שיכולה להיות צדקה גם באופן אחר – באופן רוחני. יש אנשים קמצנים שמוכנים לתת צדקה רוחנית: אני מוכן לתת למישהו שתי ברכות ואיחולים, אבל אני לא אתן לו לעולם שם הלוואה, ואם הוא יגיד לי שהוא ממש צריך את הכסף באופן דחוף – אז אני אצטט לו משהו מדברי חז"ל, ואם אני לא מוצא משהו מחז"ל אז אביא משהו מהטרגדיות היווניות וכן הלאה. את כל הדברים הללו אני מוכן לעשות, אבל בסופו של דבר אני לא באמת מוכן לעזור לו. מדוע זה כך? מפני שצדקה אמיתית היא צדקה שעושים בידיים, שעושים בפועל.

אמנם יש דבר שהוא כתוב והוא נכון בכל מיני עניינים: "חכלילי עיניים מיין ולבן שיניים מחלב" (בראשית מט, יב), כלומר

אחד עם שלוש מדרגות דבריה, יצירה עשייה. כי חב"ד בבריה, וחג"ת ביצירה ונה"י בעשייה כו', ודי למבין. בעל התניא בעצם רק רוצה להראות כאן את ההקבלות שיש בין כל הדברים הללו. למשל, עולם היצירה הוא דבר מסוים בתור עולם, אבל אחר כך הוא גם מתגלה ומופיע בפועל ממש בתוך האדם בצורה מאוד מסוימת ומוגדרת. במילים אחרות, כל אחת מהמעלות הללו מקבילות זו לחברתה, אלא שהן אינן נמצאות במישור אחד. כפי שכבר אמרתי, חלק מהעניין שיש בלימוד קבלה הוא שהרבה פעמים אנחנו גולשים מעולם לעולם בקלות. למען האמת, אנחנו עושים את זה גם בתוך חיי היומיום שלנו, ואמנם זה לא באותה דרסטיות וקיצוניות של מעבר מעולם עליון לעולמות תחתונים, אבל גם כאן בעצם משתמשים באותן המילים.

אם כן, ישנן שלושה מדרגות של בריאה, יצירה עשייה: בריאה היא עולם המחשבה, יצירה היא עולם האמוציות, ועשייה היא עולם המעשה. כאמור, לכל אחד מהעולמות הללו יש דברים שהוא מגלה בתוך עצמו ויש דברים שהוא מגלה גן במקומות אחרים. והנה, לנגד שלוש אלה המדרגות יש שלוש מדרגות, אחרות: תורה ותפילה וצדקה, שהן כמו בריאה יצירה עשייה. תורה בבחינת חב"ד, כפי שמבואר באריכות בכמה מקומות. החכמה בינה ודעת הם תמצית עניין התורה, ככה היא נבראה וזהו עניינה. ובחינה אחרת היא של תפילה, שהיא בבחינת חג"ת. מה זה תפילה? תפילה זה שאני אוהב באהבה, שאני בונה לי קשר קבוע אל המהות הזו

והנה, תורה ותפילה וצדקה שלשתן קשר אחד הם, דהנה כתיב: "זאת התורה אדם", הרי אדם שכולל רמ"ח איברים הוא בתורה, לפי שהאדם הגם שיש בו חילוק מדרגות בין האיברים המוחין בראש למעלה והמדות בלב כו', מכל מקום יש בהם בחינת ההתכללות וההתאחדות להיות נעוץ תחילתן בסופן וסופן בתחילתן, דהיינו שהראש מקבל מן הרגל אור וחיות, שהוא מסופן לתחילתן, שהרי ירפאו לכאב שבראש על ידי הקזה ברגל כידוע, ומבואר במקום אחר. ואם כן יובן מה שכתוב "בצדקה תכונני", שהוא דווקא על ידי הצדקה שהוא בחינת רגל כנזכר לעיל, כי נעוץ תחילתן בסופן כו'. ועל ידי בחינת הסוף יתחזק בחינת התחילה, שהוא בחינת חב"ד שבתורה, כי קשר אחד הם. וזהו "צדקה תרומם גוי" כו', פירוש: תרומם לבחינת המוחין שבראש, כמשל הנזכר לעיל, ודי למבין. וזהו "אני בצדק אחזה פניך", פירוש שאמרו ז"ל: "רבי אלעזר יהיב פרוטה לעני והדר מצלי, משום דכתיב: "אני בצדק אחזה פניך" כו'. דהנה על ידי בחינת גילוי אלקות שבמדרגה התחתונה מכולם דווקא, שהוא מעשה הצדקה, בזה

שלו. כך גם כשלומדים – אם אין את המוח שיעשה את הלימוד, אז זה לא כל כך נחשב לימוד.

והנה, תורה ותפילה וצדקה שלשתן קשר אחד הם, הם שייכים לעולם אחד, למדרגה אחת ולקשר אחד. דהנה כתיב "זאת התורה אדם" (במדבר יט, יד), הרי אדם שכולל רמ"ח איברים הוא בתורה, לפי שהאדם הגם שיש בו חילוק מדרגות בין האיברים, כך שהמוחין בראש למעלה והמדות בלב למטה כו', ולמטה מזה יש גם נצח הוד ויסוד, מכל מקום יש בהם בחינת ההתכללות וההתאחדות להיות נעוץ תחילתן בסופן וסופן בתחילתן, דהיינו שהראש מקבל מן הרגל אור וחיות, שהוא מסופן לתחילתן. חלק מזה שגוף הוא גוף חי, זה שיש קשר בין המעלה והמטה; וכשאינן קשר בין החלקים, כנראה שיש משהו פגום בגוף הזה. עם כל כמה שהרגל נמוכה והראש גבוה, אם מגיע זמן שהראש לא מרגיש בכלל את הרגל או שהוא שכח

שמי שמלבין שיניו ומחייך לאביון גדול ממי שנותן לו מתנה. בוודאי שאפשר לתת צדקה לעניים מתוך עלבון ובצורה מאוסה מאוד, על ידי זה שאני זורק איזה מטבע לעני, ובוודאי שגם אם אני אתן את הצדקה עם חיוך ומתוך אדיבות זה יהיה גם טוב לעני. אבל תחשבו על איזשהו עני שיושב בפתח, ובאים שלושה בחורי ישיבה צדיקים יראי שמיים, יחד עם כמה בנות אולפנה, וכל אחד מהם בא אליו ומחייך ואומר לו: 'סליחה שאין לי מה לתת לך' – בסופו של דבר אותו עני בוודאי ירצה גם קצת גשמיות, מעבר לכל הרוחניות הזו – למרות כל המעלות שיש בה.

כשם שאת הצדקה אי אפשר לעשות בלי מעשה, כך גם הצד של הגשמיות של התפילה הוא ברגש. יכולה להיות תפילה שבמהלכה אדם רועם בקולו והוא משתמש במילים גבוהות ויפות, ועם זאת הוא בכלל לא אומר כלום במהלך התפילה

רוצה. אז הוא יצא החוצה ונתן מתנה לאביו, ועל ידי זה באו לו אורות גדולים. זה כמובן לא קורה לכל אחד, אבל בהחלט יכול לקרות שמישהו יעשה איזושהי מצווה בגופו – וזה יעשה לו משהו. אפשר לדבר על כל מיני מצוות, למשל על נענוע לולב, אבל כאן אדמו"ר הזקן מדבר על פעולה יומיומית, הוא בכוונה לוקח איזושהו משל שנוגע לדבר שמצוי בכל יום. מעבר לכך, הסיבה המרכזית לכך שאדמו"ר הזקן מדבר על מצוות הצדקה היא מפני שהאדם איננו עושה את הצווה מתוכו, אלא היא נעשית מבחוץ. הכוונה היא שאם אני מרגיש שנתתי למישהו מתנה גדולה אבל הוא לא מרגיש את זה – אז ככה זה נקבע. מצד אחר, במצוות הצדקה יש משהו מאוד גולמי וחומרי, ומצד מסוים זה גם מאוד אובייקטיבי.

וזהו "צדקה תרומם גוי" כו' (משלי יד, לד), פירוש: תרומם לבחינת המוחין שבראש, כמשל הנזכר לעיל, ודי למבין. כלומר הצדקה היא זו שמרוממת את בחינת המוחין.

וזהו הפסוק שאיתו נפתח המאמר: "אני בצדק אחזה פניך" (תהילים יז, טו), פירוש: שאמרו ז"ל: "רבי אלעזר יהיב פרוטה לעני והדר מצלי", היה נותן פרוטה לעני ואחר כך מתפלל, מדוע? "משום דכתיב: "אני בצדק אחזה פניך" כו' (בבא בתרא י, א) – כלומר אני לא יכול להיכנס לפני ה' לפני שאני עושה איזושהו מעשה צדקה; וזו לא סתם מצווה, אלא דווקא מצוות הצדקה. דהנה על ידי בחינת גילוי אלקות שבמדרגה התחתונה מכולם דווקא, שהוא מעשה הצדקה, בזה

איך להרגיש את האצבע שברגל – אז כנראה שצריך לרוץ מהר מאוד לבית החולים, כיוון שכנראה מדובר באיזושהי מחלה שמונעת את ההרגשה. זאת אומרת שלמרות כל המרחק שיש ביניהם, ההרגשה והקשר ביניהם חייבים להישאר. באיזה אופן הראש מקבל מהרגל? שהרי ירפאו לכאב שבראש על ידי הקזה ברגל כידוע, ומבואר במקום אחר. בעבר, בשביל כאבי ראש היו הרבה פעמים מקיזים דם, וזה יכול להועיל לסוגים מסוימים של כאבי ראש. לפעמים יש מצב שבו יש למישהו עודף של דם שיכול לגרום לכאבי ראש, והתרופה הייתה על ידי זה שמוציאים ממנו כמות מסוימת של דם. פעם היו דורות שהשתמשו בזה בשביל כל המחלות, ואם הקזת הדם לא הייתה עובדת – היו מקיזים לו עוד דם. מצד מסוים הדוגמא הזו נכונה גם היום, כיוון שגם היום אפשר לתת זריקה במקום אחד בגוף ולצפות שהיא תשפיע על אזור אחר. ואם כן יובן מה שכתוב "בצדקה תכונני", שהוא דווקא על ידי הצדקה שהוא בחינת רגל כנזכר לעיל, כי נעוץ תחילתן בסופן כו'. ועל ידי בחינת הסוף יתחזק בחינת התחילה, שהוא בחינת חב"ד שבתורה, כי קשר אחד הם. זאת אומרת שהצדקה של מטה והתורה של מעלה קשורים אחד לשני ופועלים זה על זה, כשם שהראש והרגל בגשמיות ובגופניות פועלים זה על זה, ולפעמים אפילו פעולה שברגל יכולה לפעול על הראש יותר מאשר פעולה של הראש בעצמו.

מסופר על אדמו"ר אחד שהרגיש שהוא לא יכול להגיע לכוונה בתפילה כמו שהוא

"תרומם גוי" לבחינת המוחין ולבחינת המידות שבתפילה, ועל כן יהיב פרוטה תחילה. וזהו "אני בצדק אחזה פניך", פירוש "אחזה פניך": היינו בחינת גילוי אלוקות במוחין ומידות, כעניין "גואל ישראל" הנזכר לעיל שהוא על ידי התפילה. וגם השגת המוחין בתורה שאחר התפילה הכל נקרא "אחזה פניך", כי הפנימית הן בחינת המוחין כו'. וכל זה החזיון פנים אינו אלא בצדקה דוקא מטעם הנזכר לעיל, משום דנעוץ תחילתן בסופן דוקא, וכמו שכתוב "בצדקה תכונני" כו'. וכן כתיב "ומעשה ידינו כוננהו" ודי למבין.

בקטע הזה של המאמר דובר על העניין של "אני תפילה", שפירושו שאני כל-כולי התשוקה והרצון של התפילה. דובר גם על כך שהתפילה היא בעצם השתוקקות למילוי החיסרון, שהוא נובע מתוך ההתבוננות שלי בעצמי ומתוך כך שאני רואה שחברי יכול להשלים אותי. בעצם, התפילה נובעת מתוך זה שאני חסר, ומצד מסוים זה מה שגורם לי להתפלל. כאמור, את החיסרון הזה אנחנו יכולים במידה מסוימת למלא אחד לשני, וכדי שזה יוכל לקרות אנחנו צריכים לוותר ולקל את הדברים הללו.

חלק נוסף במאמר דיבר על ההבדל בין "גאל ישראל" ו-"גואל ישראל": על כך ש-"גאל ישראל" זה בעבר, שהקב"ה עשה כך וכך לישראל בעבר, ואילו "גואל ישראל" הוא על הגאולה העכשווית, בהווה. אחת הבעיות של הגאולה בהווה היא שבעצם בכל תפילה יש גאולה, אלא שאחרי שאנחנו זוכים לגאולה הזו אנחנו בים וחוזרים לנקודת ההתחלה, וכביכול שום דבר לא השתנה. הפתרון שאדמו"ר הזקן הצביע עליו כאן, הוא שכדי שהדבר הזה יפעל צריך לעשות משהו בגשמיות. כאשר עושים משהו בגשמיות, כאשר נותנים צדקה – בעצם מתחילים מנקודה נמוכה יותר, שהיא ההתחלה והמכון של כל מה

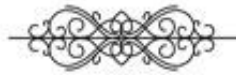
"תרומם גוי" לבחינת המוחין ולבחינת המידות שבתפילה, ועל כן יהיב פרוטה תחילה. וזהו "אני בצדק אחזה פניך", פירוש "אחזה פניך": היינו בחינת גילוי אלוקות במוחין ומידות, כעניין "גואל ישראל" הנזכר לעיל שהוא על ידי התפילה. זה שאדם עושה את הצדק בפועל ולא רק ברוחניות, זה מה שבסופו של דבר פועל. וגם השגת המוחין בתורה שאחר התפילה הכל נקרא "אחזה פניך", כי הפנימית הן בחינת המוחין כו'.

וכל זה החזיון פנים של "אחזה פניך", שהוא אינו אלא בצדקה דוקא מטעם הנזכר לעיל, משום דנעוץ תחילתן בסופן דוקא, וכמו שכתוב "בצדקה תכונני" כו'. מצד מסוים, נראה שאדמו"ר הזקן מדבר על הצדקה דווקא בתחילת הסידור. כשמגיעים לדבר על הסידור אפשר לדבר על רוחניות ועל עוד יותר רוחניות, ויכול לבוא מישהו שילמד את הסידור ויעשה אותו כולו רוחניות – ואחרי זה הוא תוהה שיש משהו שלא עובד בזה. הנקודה היא שיש דברים שאדם לא יוכל לטפל בהם והוא לא יוכל לשנות אותם אלא על ידי הדברים הללו, כיוון שנעוץ סופן בתחילתן. וכן כתיב "ומעשה ידינו כוננהו" (תהילים צ"ז), שזוהי גם כן בחינת הצדקה, ודי למבין.

הקב"ה, אני יכול לגשת לתפילה על ידי זה
שאני עושה עשייה בפועל.

שיש מעליה – "בצדקה תכונני". כך גם
התבאר הפסוק "אני בצדק אחזה פניך":
אני יכול לגשת לראות את פניו של

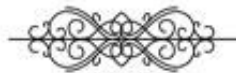

גיליון שבועי עם ביאורי חסידות של הרב עדין אבן-ישראל שטיינזלץ זצ"ל

הרב עדין אבן-ישראל שטיינזלץ זצ"ל, שנודע במהלך השנים בשל פירושו לתלמוד, היה גם מורה לחסידות. סגנונו הקולח, ישיר והפשוט, מבקש לבאר את תורת החסידות העמוקה באופן נהיר ורלוונטי מתמיד. במשך כשישים שנה מסר הרב שיעור שבועי בחסידות, "חוגי חן למשנת חב"ד", אשר עסק בספרי היסוד של תורת חב"ד.

בגיליונות השבועיים מובאים ביאורים על ספרי 'תורה אור' ו-'ליקוטי תורה', שהם קבצי מאמרי חסידות מעמיקים מאת ר' שניאור זלמן מליאדי - בעל התניא ומייסד חסידות חב"ד - על פי סדר פרשות השבוע. בשיחה חיה ובחן, מבאר הרב את מושגי היסוד והשקפתה של החסידות, ומכניס את פנימיותם של המאמרים אל תוך עולמם ונפשם של הלומדים. השיעורים והגיליונות מכוונים להאיר ולעורר את השומעים לחיות, התלהבות וכנות בעבודת ה'; לתפילה, התמסרות ודבקות בקב"ה.

נשמח לתרומה עבור
המשך הפצת הגיליונות!
תרומה מומלצת: 2 ₪

לקבלת גיליון
שבועי דיגיטלי

המעוניין לקבל את הגיליון בכל שבוע, מודפס או דיגיטלי, מוזמן ליצור קשר:

TalmideiHarav@gmail.com | 055-663-1275

מרכז שטיינזלץ
למד את עמי

תלמידי הרב שטיינזלץ
מנשיים בודו